

עיסוק בתורה וידיעת התורה

1. "תנו רבנן: 'ושננתם' - שיהו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד" (קידושין ל.).
2. "רבי אחא אומר: 'ודברת בס' - עשה אותן קבע ואל תעשם עראי. אמר רבא: השח שיחת חולין עובר בעשה, שנאמר 'ודברת בס' - בס ולא בדברים אחרים" (יומא ט.).
3. "מצוות הבן על האב [ללמוד תורה. מנלן? דכתיב 'ולמדתם אותם את בניכם'. והיכא דלא אגמריה אבוא, מיחייב איהו למיגמר נפשיה, דכתיב 'ולמדתם' ונש"י: קרא לחינאל הוא - 'ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם']" (קידושין כט.).
4. "המשכים לקרוא בתורה קודם שיקרא קריאת שמע, בין קרא בתורה שבכתב בין קרא בתורה שבעל פה, נוטל ידיו תחלה ומברך שלש ברכות ואחר כך קורא, ואלו הן: אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה; והערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך כל בית ישראל, ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך יודעי שמך ועוסקי תורתך, ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל; ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ברוך אתה ה' נותן התורה" (רמב"ם, הלכות תפילה ד, י.).
5. "מאי מברך? אמר רב יהודה: אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה. ויש מקומות שאומר לעסוק בדברי תורה" (רא"ש ברכות פ"א סי' יג.).
6. "...וצריך לברך למקרא למדרש ולמשנה ולתלמוד וזו נוסחה: בא"י אמ"ה אקב"ו על דברי תורה; ונוסח אשכנזים - לעסוק בדברי תורה" (טור או"ח סי' מ"ז).
7. "ומה שמברכין 'לעסוק בדברי תורה' ולא 'לתלמוד תורה', נראה כי אם מברכין כך היה משמע על התורה שהיא התורה כהלכה, כי זה עיקר התורה, ואם לא היה מכון ההלכה לא היה זה נקרא תורה. וזה אינו כלל, כי אף שאינו מכון ההלכה הוא גם כן מצווה, ולפיכך מברכין 'לעסוק בדברי תורה'" (מהר"ל, נתיבות עולם א' עמ' לב.).
8. "שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל: כגון אני, שלמדתי כל התורה כולה, מהו ללמוד חכמת יונית? קרא עליי המקרא הזה: 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, והגית
9. "וכל מי שדעתו וכח זכרונו יפה, שיוכל ללמוד ולזכור כל התורה שבעל פה כולה, הרי זה לא ישא אשה עד שילמוד תחילה תורה שבעל פה כולה, שהן כל ההלכות בטעמיהן בדרך קצרה... ולא אמרו שמבטלין ומפסיקין מתלמוד תורה כדי לקיים מצווה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים כמו שיתבאר אלא להפסיק לפי שעה וזמן מה, שאין בו אלא ביטול מצוות העסק ולימוד תורה תמיד, אבל לא ביטול מצוות ידיעת התורה באר היטב בפירושה, שהן ההלכות כולן בטעמיהן בדרך קצרה" (ר' שניאור זלמן מלאדי, הלכות תלמוד תורה, ג', א.).
10. "בווראי אם יבקש האדם טרף ומזון, בכ"ז אינו נחשב למפריע מצוות תלמוד תורה, 'ואספת דגנך' כתיב; וכן למשל אדם חלוש המזג, וכן כל אחד לפי ההכרחיות שלפי הרגלו, וכן לפי טוהר נפשו של אדם, כי אינו דומה בחיוב תלמוד תורה האיש אשר נפשו מרגשת בשכלה הזך ונקשרה בעצמות אהבה לתלמוד תורה, לאיש אשר כוחות נפשו נרפים ועצלים. לכן איך היה מחוק הבורא לחוק חיוב תלמוד תורה לכל ישראל, ונתן תורת כל אחד בידו, ואין לאל יד האנושי ליתן המידה האמיתית לזה, ולכן באו חכמים ופירשו לנו גדר מרכזן האמיתי של תלמוד תורה: קריאת שמע בשחרית, קריאת שמע בערבית - קיים 'והגית בו יומם ולילה'... אולם יתר מזה הוא בכללי המצוות אשר נבדלו ונפרדו בזה כל איש לפי ערכו ומהותו, והיא כמו הסר מן המידות המגונות אשר נפרדו זה מזה. ובווראי צריך להתעצם בה האדם כפי יכולתו, כי כפלה התורה הרבה פעמים עניין לימודה, וצריך האדם להלהיב נפשו לשקוד על דלתותיה" (אור שמח, הלכות תלמוד תורה א', ב.).
11. "אם כן, יש בכל לימוד ב' נושאים: נושא האחד הוא המעשה שבו, והוא ודאי טוב אם לומד תורה ואוחז זה בעצמו למעשה, וכוונתו על שהשי"ת ציוונו ללמוד, אבל אגב לימודו יודע מעשים אחרים שהתלמוד מביא לידי זה, ואם כן מעשה הלימוד הוא העיקר והידיעה טפל - הדרך הזה טוב ונכון מאוד. אבל אם לומד בכדי שידע חכמת התורה, ולא בשביל המעשה - זה אינו טוב כראשון" (רוח חיים, אבות ג', יז.).

12. "יגיעת התורה אינה דומה ליגיעת שאר עניינים, שהיגיעה עצמה איננה כי אם מבוא להתכלית, ומגמתו רק להגיע אל הקצה האחרון, ואם לאו אינו כלום. אבל בתורה אינו כן, שהיגיעה עצמה היא התכלית עצמה, וכל יום ויום שלומד הוא התכלית הגדול"
(אבן ישראל, ירושלים תשי"ד, עמ' טז, בהערה).

13. "יש חילוק גדול בין כל החכמות והמלאכות לתורתנו הקדושה. כי כל הדברים העיקר הנכסף לאדם בהם הוא התכלית היינו המסובב, ומי ייתן והיה מוצא התכלית המסובב זולת הסיבה היה טוב יותר... משא"כ בתורתנו הקדושה, שהעיקר היא הסיבה, דהיינו היגיעה בשלמות לידיעת התורה לעומקה, ואם יגע בשלמות, אפילו לא השיג מאומה, עכ"ז נחשב ג"כ שהגיע אל התכלית... אפילו לא ידע מאומה הוא צדיק גמור"
(אבן ישראל, ירושלים תשי"ד, עמ' לו).

14. "לטובתו אדם למד תורה ושוכח, שאילו היה אדם למד תורה ולא שכחה, היה מתעסק בתורה שנים שלש שנים, וחוזר ומתעסק במלאכתו, ולא היה משגיח בה לעולם כל ימיו; אלא מתוך שאדם למד תורה ושוכחה, אינו מזיז ואינו מזיע את עצמו מדברי תורה"
(קהלת רבה א', א [יג]).

15. "אמר רבי לוי: משל לטרסקל נקוב, ששכר בעליו פועלים למלאכתו. מי שטיפש מהו אומר - מה אני מועיל, מכניס בזו ומוציא בזו. מי שפיקח מהו אומר - ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל? כך מי שהוא טיפש מהו אומר - מה אני מועיל ללמוד תורה ומשכחה; מי שהוא פיקח מהו אומר - ולא שכר יגיעה הקדוש ברוך הוא נותן?"
(ויקרא רבה י"ט, ב).

16. "הוא שכר אותי להריק בו מה שבחביות אחרות, וכן אעשה, ולא אחוש אם יצא לחוץ"
(פירוש קדום למדרש ויקרא רבה, מהד' לרנר).

17. "...העובדה שבעקבותיה (=בעקבות קריאה בתורה) אין הקורא מחכים או מתמלא ידע אינה שוללת את ערכה, וכבר עמדו על כך רבותינו במדרש: 'משל למלך שנתן דלי מנוקב לעבדיו, ואמר להם: מלאו מים בכלי זה. שוטים אמרו: מה אנו שואבים? פקחים אמרו: על כל פנים ננקה את הדלי' "
(הרי"ד סולובייצ'ק, שעורים לזכר אבא מרי, ח"א, עמ' קסד).